

13 ČTVRTLETNÍ NÁRODNÍ ÚČTY

Čtvrtletní účty představují nedílnou součást systému národních účtů. Jde o propojenou soustavu údajů o skupinách transakcí, účtů a vyrovnávacích položek, zachycovaných ve čtvrtletní periodicitě. Platí v nich stejné zásady, definice a struktury jako v ročních účtech, do jisté míry modifikované kvůli časovému období, které pokrývají. Čtvrtletní účty jsou jediným provázaným souborem ukazatelů, který je schopen poskytnout krátkodobý všeobecný obraz hospodářské činnosti.

Pravidelně jsou zveřejňovány tyto výstupy čtvrtletních účtů:

- **Předběžný odhad** (po 45 dnech) zahrnuje pouze vývoj HDP ve stálých cenách po sezónním očištění za právě uplynulé čtvrtletí.
- **Zpřesněný odhad** (po 70 dnech) obsahuje strukturu HDP z hlediska výdajů a zdrojů, údaje jsou v běžných a stálých cenách, bez sezónního očištění a sezónně očištěné. Dále je publikována důchodová struktura HDP v běžných cenách, počty zaměstnaných osob a jejich odpracované hodiny. Časové řady jsou k dispozici od 1. čtvrtletí 1995.
- **Sektorové účty** (po 90 dnech) zahrnují kompletní sadu nefinančních tokových účtů. Oproti ročním účtům jsou jejich položky méně strukturovány. Údaje jsou v běžných cenách bez sezónního očištění, v časových řadách od 1. čtvrtletí 1999.

Metodika čtvrtletních účtů v České republice vychází z Evropského systému účtů (European System of Accounts, ESA 1995). Statistické metody používané pro jejich sestavování náleží zejména mezi tzv. přímé postupy. Jsou založeny na podobných datových zdrojích jako roční účty, s přiměřeným zjednodušením. Čtvrtletní datové zdroje zahrnují statistická šetření, která jsou doplněna dostupnými administrativními daty. Nejvýznamnějším šetřením je čtvrtletní výkaz pro ekonomické subjekty vybraných produkčních odvětví, který je určen jednotkám v sektorech nefinančních podniků a domácností s 20 a více zaměstnanci. Administrativní data zahrnují především účetní výkazy jednotek klasifikovaných v sektoru vládních institucí, údaje o plátcích pojistného v rámci systému sociálního pojištění a výstupy z daňových přiznání k dani z přidané hodnoty. Datové zdroje, které nejsou čtvrtletně dostupné, jsou nahrazovány výsledky modelových výpočtů a expertními odhady. Analogicky jako v ročních účtech jsou zjištěné údaje převáděny do pojetí národních účtů prostřednictvím koncepčních úprav a úprav na úplnost pokrytí ekonomiky.

Struktura HDP z hlediska výdajů a zdrojů je kromě vyjádření v běžných cenách prezentována rovněž ve stálých cenách. Metodika přepočtu do stálých cen je harmonizována s postupy používanými v rámci ročních účtů. Jednotlivé ukazatele jsou nejprve přepočteny do průměrných cen předchozího roku. Takto získané údaje jsou vzájemně srovnatelné pouze v rámci čtvrtletí jednoho roku. Jejich výhodou je však sčitatelnost (aditivnost), tedy platnost účetních vztahů jako v případě běžných cen. V dalším kroku jsou získány srovnatelné časové řady ve stálých cenách pomocí tzv. řetězení. Nejprve je zvolen referenční rok (v současné době 2005), pro který platí rovnost běžných a stálých cen. Ostatní období jsou odvozena postupnou aplikací objemových indexů vypočtených z údajů v cenách předchozího roku a v běžných cenách. Důsledkem metody řetězení je nesčitatelnost získaných údajů, tedy neplatnost účetních vztahů. Čtvrtletní údaje jsou řetězeny technikou ročního přesahu (annual overlap), spočívající v přepočtu čtvrtletních údajů v cenách předchozího roku do cen referenčního roku pomocí ročních deflátorů.

Časové řady čtvrtletních účtů často obsahují krátkodobé kolísání kvůli počasí, zvykům, zákonodárství, atd., které se obvykle definuje jako sezónní výkyvy. Existence sezónnosti je často překážkou při hodnocení vývoje národohospodářských ukazatelů, zejména při určení bodů obratu. Z toho důvodu jsou vybrané údaje čtvrtletních účtů zveřejňovány také sezónně očištěné. Sezónní očištění je prováděno metodou Tramo/Seats. Spočívá v rozkladu časové řady na složky – trendovou, cyklickou, sezónní a nepravidelnou, přičemž sezónně očištěná řada vzniká z původní řady vyloučením sezónní složky. V rámci sezónního očištění je prováděna také korekce vlivu různého počtu pracovních dnů v jednotlivých obdobích pro vybrané časové řady, u kterých je tento vliv statisticky významný. Vzhledem k tomu, že počet pracovních dnů ovlivňuje také roční údaje, neodpovídají u těchto řad roční součty sezónně očištěných hodnot původním ročním hodnotám.

Tato kapitola obsahuje pouze nejvýznamnější výsledky čtvrtletních účtů. Kompletní výstupy jsou pravidelně zveřejňovány v elektronické podobě na internetu ČSÚ.